

Далибор КЕКИЋ,
Полицијска академија

Др Дане Субошић: "НЕСМРТНОСНО ОРУЖЈЕ"

Крајем прошле године, у књижарама у Београду појавила се монографија "Несмртоносно оружје" у издању Новинско-издавачког центра ВОЈСКА из Београда, која представља својеврсан инвентивни сиже аналитичко-синтетичког разматрања важних карактеристика несмртоносних оружја, њиховог утицаја на изградњу делотворног распореда специјалних противтерористичких регименти и исхода које досежу њихови припадници употребом тих средстава. Аутор је покушао на 272 стране, у сврху глобалне борбе против тероризма, заокупити пажњу читалаца дајући препоруку безбедносним субјектима и оружаним снагама да радикално промене свој однос према несмртоносном оружју. Привремено онеспособљавање терориста или криминалаца у питању, доводи до омогућавања да они одговарају за почињене злочине, уз то, уколико искажу корпоративност према властима и другим субјектима државног апарата, могу постати погубни за сопствени терористички, "ћелијски" ланац. Тако, државна администрација улази у саму срж проблема борбе против тероризма, не решавајући палијативно тај проблем по систему "од случаја до случаја".

У првом делу књиге, аутор нам даје основна сазнања о појму и примарним обележјима несмртоносних оружја. Циљ употребе несмртосног оружја је обесхрабрење, одвраћање, превентивно деловање и застрашивање. Оно што овакво оружје може приуштити, како њиховим корисницима - противтерористичким јединицама, жртвама његове примене - терористима и криминалцима, тако и свим осталим категоријама грађана који могу трпети последице његове примене (тзв. "коллатерална штета") је висок степен безбедности. Дакле, ово оружје, уз правилно руковање, задобија епитет хуманог оружја, а његови корисници (снаге безбедности) етикету хуманих, донекле алтруистичких снага безбедности. Премда се многи стручњаци за безбедност вероватно не би сложили са аутором, он сматра да употреба несмртосног оружја доприноси онеспособљавању људи и материјалних средстава, уз истодобну заштиту властитих снага. Његовим коришћењем, минимизира се смртност, рањавање и материјална штета. Поред разноврсних подела у светској, али и нашој, стручној и научној литератури, аутор у почетном становишту разврстава несмртоносна оружја према начину дејства на: акустична, би-

БЕЗБЕДНОСТ

олошка, хемијска, електромагнетна (електрична), кинетичка и оптичка. Свако од њих дели се критеријумом њихове намене на она која су намењена дејству против људи и материјалних добара.

Као значајну димензију, аутор наглашава законски основ и принципе примене несмртоносних оружја. Законски основ примене је истоветан оном који важи за остала средства принуде (подразумевајући и смртоносно оружје), без обзира што су разматрана средства несмртоносне природе. Несмртоносна оружја се могу рабити за: спречавање бекства особа лишених слободе или затечених у вршењу кривичних дела, савладавање отпора особе која нарушава јавни ред и мир или коју треба привести, задржати или лишити слободе у случајевима утврђеним законом и одбијање напада од службеника безбедности, других особа или објекта обезбеђења. Принципи законитости примене несмртоносних оружја су: неопходност, селективност, поступност, сразмерност, довољност, употреба несмртоносних оружја као допуне, а не замене осталим овлашћењима, коришћење против незаштићених противника, неопходност ношења средстава заштите од несмртоносних оружја од стране чланова властитих јединица и такво оружје се раби само када је могуће експлоатисати његове ефекте.

У наредном поглављу, аутор је објаснио употребу несмртоносних оружја током ангажовања противтерористичких јединица у ослобађању талаца, лишења слободе терориста и опасних криминалаца и заузимањем запоседнутих објеката. Спроведеним истраживањем аутор је закључио да постоји сагласје несмртоносних оружја и варијаната ангажовања противтерористичких јединица у препадним поступцима. У случају употребе овог оружја као допунског, већина несмртоносних оружја не мења структуру борбених заштитних распореда противтерористичких јединица за извођење препада, заседа и обезбеђења. Ако се пак ова средства користе као примарна, она стварају потребу за формирање нових подгрупа, тј. издвајање појединаца који руковањем наведеним оружјем извршавају, условно говорећи, нове делатности. Одатле, несмртоносна средства (али и друга) као најдинамичнији чинилац конфликтних ситуација у области безбедности, властитим развитком непрестано узнапређују варијанте деловања оружаних снага.

У оквиру оптимизације ангажовања противтерористичких снага у зависности од употребе несмртоносних оружја (треће поглавље), аутор је практично истражио кроз вредносне судове стручњака за безбедност и учесника конфликтних ситуација. Критеријуми, коришћени за утицај на оптимизацију варијаната ангажовања противтерористичких јединица изведени су оценом ступња задовољења потциљева који се њима остварују уз примену наведених средстава по критеријумима за вредновање дејстава: минимизација неизвесности, ефективност, економичност, ефикасност, минимизација времена трајања и поузданост. Истраживање је потврдило да је употреба несмртоносних оружја: јефтинија, успешнија, усмеренија циљу и поузданија од осталих средстава принуде. Применом ових средстава смањују се неизвесност и ризици настанка сукоба, а, исто тако, смањује се вероватноћа појаве жртава приликом ангажовања противтерористичких јединица нарочито током ми-

ровних, хуманитарних и противтерористичких операција, што је у складу са неспојивошћу мишљења јавног мњења о могућим жртвама у таквим акцијама.

Напоследку, аутор је табеларно приказао тактичко-техничке одлике несмртоносних оружја и то: акустично-оптичких, хемијских, електромагнетних и кинетичких. У зависности од врсте оружја, приказане су тактичко-техничке карактеристике сваког несмртносног оружја понаособ.

Монографија Данета Субошића обрађује интересантну, важну, актуелну и перспективну тему - сузбијање терористичких и криминалних ризика и претњу у њеним најопаснијим облицима употребом несмртоносних оружја. Интердисциплинарно обрађена тема, без обзира на своју сложеност, структурално, текстуално и тематски је сушто разумљиво написана. Како се чита без посебних тешкоћа уз упоредбу чињеница, случајева, проблема и појава, ова књига утиче на то да се из ње рађају нове идеје за даља истраживања о феномену несмртносног оружја. Отуда ће деловати на стручњаке из ове области, али и на дипломате и практичаре безбедности да ову тему развију и искористе је у побољшању одбране од тероризма, а уједно да убеде припаднике терористичких и криминалних организација да су им шансе за уцењивање држава, региона, али и целокупне међународне заједнице све мање.

Несмртоносно оружје је рационалан избор могућих средстава у спречавању големог зла у атмосфери небезбедности за себе, своје ближње, за све житеље. Употребом ових средстава исказује се пример хуманизма, када је припадник безбедносних снага кадар да и у терористи препозна људско биће, када је професионални чувар реда способан да сачува живот потенцијалном или потврђеном убици, чиме он уствари предочава капацитет сопственог чојства. Будући да је и сам у више наврата могао да искаже своје практичне и теоријске способности, Дане Субошић је први научник са ових простора који је преузео одговорност за последице које могу произвести његови ставови у овој књизи, а који су углавном супротни званичним ставовима, не само челника наше државе, него и већине земаља међународне заједнице. Радећи на овом истраживању, аутор је поведен основном замишљу да је егзекутор, био он криминалац или терориста, упознат са еуфоричним мишљењем јавности о неопходности сопственог уништења, те му је тиме одузета могућност размишљања о алтернативном деловању у конфликтним ситуацијама.

С обзиром да циљ не може увек оправдати средство, што је и главна порука Данета Субошића, ова књига се препоручује свим стручњацима за питања безбедности, практичарима, политичарима, али и дипломатама који се налазе у позицији да могу одлучивати о туђим животима.